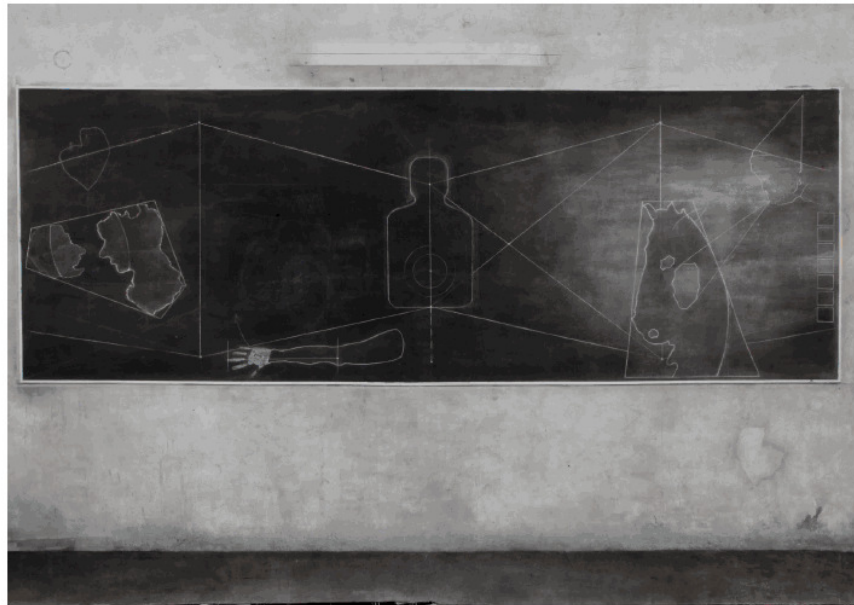

אמנות

נשפוט בערכים ציוריים, ניסיונות ציוריים זוכים לתיקוף מדעי וצורות גיאומטריות ומודלים הנדסיים מצוירים מדרם סדר והיגיון. אם חושבים על זה לרגע מגלים שהמודלים, המעידים לכאורה על תקפותו המוחלטת והמדעית של הציור, למעשה מייצגים את ההפך הגמור, וכאן נכנסים לתמונה גם השדים ושאר האזכורים המיסטיים. אלו מופיעים בעבודות כמערכת

הציורים המתייחסים למדע, או לכל הפחות לרעיון של "מדע", מבוססים על מערכת פנימית בעלת חוקיות משל עצמה

דתית המנוגדת מטבעה למערכת המדעית והרציונלית והמציעה חוק וסדר חלופיים. כשהסוציולוג ברונו לאטור, המוכר בטקסט הנלווה לתערוכה, תיאר את הכת הדתית כמקבילה לכת המדעית ולא כמנוגדת לה, הוא חשף מאפיינים ריטואליים חופפים והצביע על העובדה ששתי ה"כתות" פועלות על בסיס מערכת מושגית שהן מגדירות לעצמן בכפוף לאינטרסים פנימיים, וששמסגרתה כל אחת מהן מציגה אמת מוחלטת. בעקבות לאטור מבקשת תורג'מן לחבר את עולם המדע ועולם המיסטיקה ולהציבם כשווי ערך וכמקבילים זה לזה. היא עושה זאת באמצעות עיצור המציאות בין השניים, כך שתופעות טבע מוצגות כמעין רוחות רפאים שחדרו לציור, ואילו אתרי קדושה מתוארים כשרוטטים סכמטיים כמו-מדעיים. מה שנותר לא פתור בעבודות נובע מפערים בין הצגת סימני המדע כתוצרי מציאות (כתמים שנוצרו בתהליכים טבעיים), לבין המרחב הדתי המיוצג באופן סמלי בלבד, בדיומיים ישירים, קלים ואפילו אקראיים (שרטוטי אתרי קדושה). כפועל יוצא מכך ההיררכיה הברורה בין ה"כתות" נשמרת: המדע רציני ומבוסס והמיסטיקה מדומיינת ופיקטיבית. מחוץ לציור יש בכך היגיון כמובן, אולם נדמה שזה אינו ההיגיון שהציירת מבקשת. על מנת לטרוף את הקלפים ולהציע היגיון חדש עליה לגשר על הפערים בין הכתות. ייתכן שפרובלמטיזציה של הכת השלישית הנוכחת בתערוכה - כת האמנות - יכולה לספק מפתח למחקר כזה.

50 גוונים של אפור. מתוך התערוכה

מעבדת הקנבס

ליה תורג'מן מציגה תערוכה מעניינת שעוסקת במדע ובמיסטיקה באמצעות פעולת הציור // יונתן אמיר

ליה תורג'מן - פרדה לבנה, רוטשילד 69 נעילה: 7.3

במשך שלוש שנים עברה ליה תורג'מן בסטודיו בבניין בית ספר ישן ומתפרק המיועד להריסה. בתערוכתה "פרדה לבנה" בגלריה רוטשילד 69 היא מציגה את תוצרי העבודה בחלל העזוב, שעליבותו חדרה לבדי הציור ונטמעה בהם, פשוטו כמשמעו. תורג'מן מציגה שני טריפטיוכונים וציור בודד שכולם מצוירים על גבי בדי ענק. הברדים, מספרת האוצרת נועם סגל, הושענו במשך זמן ממושך על קירות הורועים בכתמי צבע, עובש, טיח מתקלף וכיו"ב. כפועל יוצא מכך הוחתמו גם הברדים והפכו לספק מתעדים ספק נשאים אינדוקסיקליים של סימני זמן, בליה והזנחה. תורג'מן לא הסתפק בעקבות שהותיר המקום בציוריה והחלה מתערבת בנעשה, מדגישה כתמים מסוימים ומטשטשת

אחרים, תוחמת צורה ורושכית בקו ומעניקה מבניות אדריכלית ברורה למערכת המופשטת. ההתערבות ספק ממפה את השתלטות הבליה על הברדים ספק מבקשת לעצור ולהקפיא אותה. לתוצאה נתנה הציירת את השמות "קבר שיח", "שדים" ו"לוח". בשני הראשונים סודרו הכתמים בתוך שרטוטים אדריכליים האמורים לייצג "ארכיטיפים סכמטיים של אתרי קדושה", כדברי סגל. האחרון נראה כלוח כיתה שעליו שורטטו סימנים המזכירים סכמות מדעיות שמבקשות להציג תופעות טבעיות בצורה מסודרת. לפני שנתיים הציגה תורג'מן בגלריה גז'ל מ' ציורי חללים אדריכליים מפורטים ודחוסים על אף ריקנותם. הפעם הצד האזורי של הדימויים, שבא לידי ביטוי בהקצנת ההיבטים המאיימים, המבודדים והקלסטרופוביים שבחללים המצוירים, נזנח לטובת תרגילים מושגיים באמנות כמדיום

המדולג בין פסאודו-מדע לפסאודו-מיסטיקה. הפרטנות הפיגורטיבית מן הציורים הקודמים הוחלפה בכתימות פחמית ומופשטת, והחללים האשלייתיים, שעוצבו בהקפדה יתרה ברישום מדוקדק של אלמנטים אדריכליים, הוחלפו בסימונים כלליים של מפגשי קירוף המשתלבים ולא משתלבים ביתר המרכיבים בציור. תורג'מן מבקשת לדחוס את הכתמים האקראיים למסגרת סדורה ומוסברת, ומנגד להחדיר למערכת הסדורה והמוסברת יסודות כמו-מאגיים המחבלים בשאיפתה לרציונליות. היא עושה זאת בידיעה שמדובר בניסיון בלתי אפשרי הנעשה לשווא, לשם עצמו בלבד, ניסיון חסר כל תוקף מלבד תוקפו הפנימי, המתקיים רק בגבולות המעבדה הפיקטיבית שנוצרה בציור. הציורים המתייחסים למדע, או לכל הפחות לרעיון של "מדע", מבוססים על מערכת פנימית בעלת חוקיות משל עצמה. כך, תופעות כימיות